

Sociální situace v Česku pohledem zprávy Caritas Cares

Lucie Benešová
Iva Kuchyňková

Caritas Europa pravidelně vyzývá své členské organizace, aby se vyjadřovaly k dění v sociální politice na národní i celoevropské úrovni a uplatnily cenný pohled grassroot organizace. Výsledkem takového zhodnocení byla v roce 2015 kompletní zpráva s názvem Caritas Cares, který můžeme přeložit jako „Charita se stará“ či „Charitě to není jedno“. Ve svých závěrech totiž přichází s apelem na jisté změny, které dle jejího názoru mohou zajistit, aby se současná sociální situace v oblastech chudoby a sociálního vyloučení zlepšila. Podobnou zprávu vydávala Caritas Europa již za rok 2014, ta byla více zaměřená na „evropský semestr“ a Strategii 2020. Kontext Strategie 2020 lze zaznamenat i ve zprávě Caritas Cares 2015, ovšem v následujících řádcích se budeme věnovat především těm částem, které jsou založené na vlastním výzkumu mezi sociálními pracovníky a finálním závěrům, resp. doporučením. Zpráva Caritas Cares 2015 byla představena zástupcům zainteresovaných institucí a organizací 2. února 2016 v Evropském domě v Praze za přítomnosti Jorge Nuño Mayera, generálního sekretáře Caritas Europa. Výsledky všech evropských států jsou zveřejněny ve Zprávě Caritas Cares 2015, která byla vydaná v březnu 2016.

Metodologie

Pro účely této zprávy Charita ČR provedla celostátní průzkum v červnu 2015. Dotazník byl vytvořen na základě podkladů od poradenské firmy Fresno, která metodologicky zaštitila celoevropský průzkum pro Caritas Europa a její členské organizace. Sběr dat na státní i celoevropské úrovni probíhal elektronicky. Pro český průzkum byli osloveni sociální pracovníci z odborných sociálních poraden. Průzkumu se zúčastnilo 34 z celkového počtu 69 poraden Charity ČR.

Nejpalčivější problémy v rámci chudoby a sociálního vyloučení

Celkem 79 % respondentů označilo za nejožehavější problém „předluženost“. Dále se na žebříčku nejvýše umístila dlouhodobá nezaměstnanost (70 % respondentů), chudoba pracujících (50 %), přístup k bydlení (44 %) a zvyšující se nerovnosti a propasti mezi chudými a bohatými. Respondenti měli na výběr celkem 14 problémů v rámci chudoby a sociálního vyloučení. Vybrat mohli maximálně pět oblastí.

Předlužení

Podle průzkumu provedeného mezi sociálními pracovníky Charity ČR byla pře-

dluženost označena jako nejzávažnější problém v oblasti chudoby a sociálního vyloučení v České republice. V roce 2014 odborné sociální poradny Charity ČR registrovaly přes 27 000 příjemců, z toho 60 % žen a 40 % mužů. V celkovém objemu požádali o pomoc se svými dluhy průměrně dva z pěti klientů charitních poraden.¹

Praxe ovšem ukazuje, že osoby nejvíce ohrožené chudobou na oddlužení nedosáhnou. Důvodem jsou zejména příliš komplikované a odrazující podmínky pro oddlužení (např. splacení 30 % dluhu, zaplacení nákladů na exekutory a získání souhlasu věřitelů k prominutí dluhu).

Jiná výzkumná studie (provedená Asociací občanských poraden)², která se soustředila na příjemce dluhového poradenství během roku 2014, dospěla k těmto závěrům: 33 % zadlužených osob mělo dluhy u bank, 36 % u nebankovních společností a 31 % mělo dluhy jiného původu. Většina z těchto dalších dluhů vyplývá z nevhodných spotřebitelských smluv, ale také z prodlení platby nájemného u bytů ve vlastnictví obcí, poplatků za pojištění v oblasti veřejného zdraví nebo příspěvků na důchodové pojištění od osob dříve působících na volné noze, které často nemají příjmy kvůli druhotné platební neschopnosti.

Z pohledu těchto a dalších zjištění se zdá současná právní úprava poskytování úvěrů a ochrany spotřebitele nedostateč-

ná. Situaci dále zhoršuje nízká úroveň finanční gramotnosti široké části populace. Toho využívají lichváři, jejichž služby nejsou nijak regulovány.

Poté, co se Zdena rozvedla, přišel jí soud péči o děti. Ačkoliv byla otcí dětí stanovena výše výživného, neplatil po dva roky. Zdena podala na bývalého manžela trestní oznámení, které pro ni znamenalo další psychologickou zátěž. Při soudním řízení byl otec uznán vinným z trestného činu neplacení výživného a odsouzen k odnětí svobody. Na rozsudek Zdena reagovala slovy: „K čemu mi to je? Peníze jsem stejně nedostala! Kde ty peníze seženu? Jak nakrmím svoje děti?“ Rozplakala se. Sociální pracovník Charity ČR vysvětluje její reakci: „Pokud otec nepracuje, nebo pracuje nelegálně a nemá žádná aktiva, klient (matka) je stále ve stejné špatné situaci. Nemá žádnou šanci získat výživné na své děti a v tomto případě neexistuje žádná náhradní finanční podpora. Nemá jak uživit své děti.“

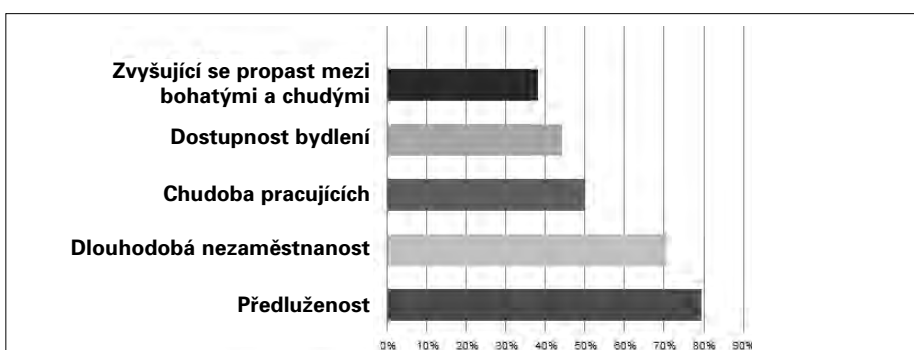
Příběh z odborné sociální poradny.

Přístup k bydlení

44 % sociálních pracovníků, kteří se podíleli na výše zmíněném průzkumu Charity ČR,³ označilo přístup k bydlení za jeden z nejpalčivějších problémů týkajících se chudoby a sociálního vyloučení v České republice. Vzhledem k tomu, že významný podíl služeb Charity v České republice je zaměřený na osoby bez domova, čerpá organizace ze svých znalostí a zkušeností a upozorňuje na problémy přístupu k bydlení v této zemi. Například data z Českého statistického úřadu ukazují, že zatímco v roce 2005 představovaly náklady na bydlení 16 % výdajů průměrné domácnosti, v roce 2012 tento podíl vzrostl na 18,2 %.⁴

V případě domácností s nižšími příjmy je tento podíl ještě mnohem vyšší.⁵ Pro mnoho domácností, které v současnosti nemají možnost (znovu) získat přístup ke standardnímu nájemnímu bydlení, se ubytovny stále častěji stávají dlouhodobým nebo tr-

Graf: Nejpalčivější problémy dle mínění sociálních pracovníků

valým řešením situace (a to i v případech, že podmínky v nich nejsou dostatečné pro dlouhodobé bydlení - např. pouze společná kuchyňka, pokud je vůbec k dispozici, většínou nevyhovuje po hygienické stránce). Tato tendence je zvláště znepokojující, protože bydlení na ubytovně lidí stigmatizuje, navíc je často předraženo, zejména s ohledem na jeho ubohou kvalitu.⁶

Dále musí být zmíněna omezená dostupnost sociálního bydlení. Pokles počtu veřejně vlastněných bytových jednotek je nejvíce patrný v podílu těchto bytů na celkovém počtu bytů. V roce 2015 se jednalo o pouhých 7 % (ve srovnání s 39 % v roce 1990).⁷ Zcela nedostatečný počet obecních (a podobných typů) bytů je tak hlavní překážkou v poskytování a přístupu k sociálnímu bydlení.

Matka (29 let) dvou dětí (4 a 5 let) dříve bydlela s otcem dětí v pronájmu v rodinném domě. Kvůli fyzickému týrání se rozhodla svého přítele opustit a bála se žít s jiným partnerem. Protože si nemohla dovolit sama pronajmout byt, šla do azylového domova v Břeclavi, kde zůstala po dobu jednoho roku (podle zákona je maximální délka pobytu v domově jeden rok). Na základě doporučení orgánu sociálně-právní ochrany dětí městského úřadu, který se ženou a jejími dětmi pracoval, byla rodina minulý rok přesunuta do domova Charity ve stejné obci. Rodina potřebovala dlouhodobý dozor nad péčí o děti a domácnost a správu jejich financí. S ohledem na současnou právní situaci žen žijících v domovech pomohla Charita rodině s přihláškou do dalšího domova, kam se budou muset po 12 měsících z domova Charity opět přesunout. To byla pro tuto rodinu jediná možnost, protože žijí z dávek sociální podpory, které nestačí na to, aby ušetřili na kauci k pronájmu bytu. Obec neposkytuje žádné sociální bydlení a matka v současnosti není v dobré psychické kondici, což negativně ovlivňuje její možnosti při hledání dodatečných příjmů. Za stávajících podmínek se jejich situace jeví jako neřešitelná a bohužel jde o jeden z mnoha příběhů matek a dětí putujících od domova k domovu.

Příběh z Charity Břeclav

Chudoba pracujících

50 % sociálních pracovníků, kteří se podíleli na výše zmíněném průzkumu Charity ČR, označilo chudobu pracujících jako jeden z nejobávanějších problémů týkajících se chudoby a sociálního vyloučení v České republice. Podle jejich názoru český pracovní trh postrádá dostatek kvalitních pracovních příležitostí. To se odráží na platech, které nedokáží pokrýt základní potřeby (např. ubytování), i v nespravedlivých pracovních podmínkách, které nutí lidi k neplacené práci přesčas. Běžně se fi-

nančně podhodnocené pracovní pozice vyskytují např. v sociálních službách a školství. Ve výrobním sektoru drží zaměstnavatelé nízké mzdy pod tlakem výrobců, že přesunou výrobu do zemí s nižšími výrobními náklady.

Skupiny ohrožené chudobou s nejvyšší potřebou politické aktivity v České republice

Respondenti měli vybrat maximálně 5 skupin, které považují za nejvíce ohrožené chudobou a sociálním vyloučením z možností: děti (0–17), starší lidé (nad 65 let), dlouhodobě nezaměstnaní, lidé bez domova, etnické minority (včetně Romů), migranti a uprchlíci, lidé s tělesným či mentálním postižením, samoživitelé a samoživitelky. Z výzkumu vyplývá, že za nejvíce ohrožené skupiny chudobou a sociálním vyloučením jsou respondenty považováni:

- Starší občané (65 let a více) 47 %
- Dlouhodobě nezaměstnaní 91 %
- Osoby bez domova 85 %
- Osoby s tělesným/mentálním postižením 65 %
- Rodiče samoživitelé 65 %

Dlouhodobě nezaměstnaní

91 % sociálních pracovníků, kteří se podíleli na výše zmíněném průzkumu Charity ČR,⁸ uvedlo dlouhodobě nezaměstnané jako jednu ze skupin s nejnaléhavější potřebou politické aktivity v České republice. Podle oficiálních údajů počet dlouhodobě nezaměstnaných rok od roku roste. Podíl dlouhodobě nezaměstnaných lidí ve srovnání s celkovým počtem nezaměstnaných vzrostl z 39,7 % v roce 2013 na 43,8 % v roce 2014. Navíc stále více a více dlouhodobě nezaměstnaných není schopno najít práci ve lhůtě 24 měsíců.¹⁰

Dlouhodobá nezaměstnanost často znamená neschopnost vytvářet si finanční rezervy a mnoho lidí v České republice se dostává do dluhové pastí. Charita ČR se v praxi setkává s určitými skupinami, které jsou více náchylné k tomuto bludnému kruhu: mladí lidé, rodiče samoživitelé a lidé nad 50 let věku.

Osoby bez domova

Ztráta bydlení je často důsledkem ztráty zaměstnání a nezřídky vede ke ztrátě dalších sociálních kontaktů s kolegy, sousedy nebo rodinnými příslušníky, ke zhoršení zdravotního stavu, zadluženosti a dalším aspektům sociálního vyloučení.¹¹ Většina lidí využívá nocleháren a terénních programů pro osoby bez domova. V roce 2014 bylo v rámci Charity ČR poskytnuto 167 registrovaných služeb pro osoby bez domova a Charita pomohla

více než 26 000 uživatelům těchto služeb.¹²

Dlouhodobá analýza ukázala nárůst počtu osob bez domova a lidí vyloučených ze systému bydlení. Podle nedávných odhadů se počet lidí v České republice, kteří přespávají na ulici, pohybuje okolo 30 000. Dále se odhaduje, že 60 000 lidí přespává na ubytovnách, což znamená nestabilní a nestandardní ubytování. Přibližně 100 000 lidí v České republice je navíc ohroženo ztrátou bydlení.¹³

Nedostatek dostupného bydlení, neochota obcí převzít zodpovědnost za zlepšení životních podmínek osob bez domova, stejně jako nepřipravenost tradičních nástrojů veřejné politiky můžeme označit za hlavní důvody této neblahé tendence. Připomeňme, že Česká republika v současnosti není napojena na žádný mezinárodní informační systém sbírající data o bezdomovectví.¹⁴

Další zjištění z průzkumu

Z vnitřního průzkumu provedeného pro účely této zprávy Charitou ČR dále vyplynulo: 77 % sociálních pracovníků uvedlo, že přiměřená podpora příjmu je lehce dosažitelná, avšak čekací doba (až tři měsíce) je dlouhá, což bylo zdůrazněno jako hlavní problém. V souvislosti s přiměřeností podpory příjmu při pokrývání základních potřeb bylo 53 % respondentů názoru, že parametry minimálních příjmů v České republice nejsou dostatečné.¹⁵ Hlavní důvod pro takové hodnocení byla skutečnost, že výše těchto příspěvků je příliš nízká, aby pokryla náklady na důstojný život. Navíc skutečnost, že tyto příspěvky, považované za podporu příjmu, jsou svázány se situací „nezaměstnanosti“ osoby, ještě více demotivuje od hledání zaměstnání, které je také často finančně podhodnoceno, zatímco osobní výdaje mají při práci naopak tendenci stoupat (např. doprava, jídlo, atd.).

Matka samoživitelka (36) se dvěma dětmi (v předškolním a školním věku) nedostává žádné výživné. Rodina bydlí v pronájmu, matka hledá práci. Má středoškolské vzdělání a ráda by pracovala v administrativě, ale má také zájem o manuální práci (prodavačka, servírka nebo pomoc v kuchyni). V současnosti pobírá sociální dávky a příspěvek na bydlení - důležitou pomoc při placení nájmu. V minulosti vykonávala letní brigádu, která jí přinesla další příjem na následující čtvrtletí, avšak vždy měla problémy s penězi vyjít.

Pro účely znázornění vlivu napojení podpory příjmu na stav nezaměstnanosti jedince použili sociální pracovníci Charity ČR případ této matky a spočítali výdaje na pokrytí základních potřeb. Výsledek ukázal, že aby získala podobnou částku, jako když pobírala dávky, musela by dlouhodobě vy-

dělat 14 000 Kč (bez výdajů na dopravu, hlídání dětí, atd.). Vzhledem k předpokladům klientky a pracovním místům v regionu je takovou výší mzdy téměř nemožné získat. Navíc, pokud by práci sehnala a zase o ni přišla, musela by čekat až do příštího čtvrtletí, než by opět měla nárok na jakékoliv dávky sociální podpory. Není tedy překvapivé, že lidé v obdobných situacích pracují nelegálně nebo jsou nuceni docházet do dvou zaměstnání, aby vyšli s penězi.

Příběh z odborné sociální poradny Racek v Táboře.

V rámci průzkumu provedeného pro účely této zprávy¹⁶ byla sociálním pracovníkům Charity ČR položena otázka, zda věří, že se **pracovní trh v ČR stává více inkluzivním**. 48 % respondentů s tímto tvrzením nesouhlasilo¹⁷ a 9 % zcela nesouhlasilo. Jako hlavní překážku inkluzivnějšího pracovního trhu respondenti uváděli nedostatečnou podporu kvalitního zaměstnání - základní součástí pilíře aktivního začleňování. Hlavním problémem jsou zde nejisté pracovní podmínky, protože práva zaměstnanců jsou značně porušována.

Navíc podle nedávné zprávy agentury Eurostat má Česká republika čtvrtou nejnižší minimální mzdu v Evropě. Pokud jde o podíl mediánové mzdy, minimální mzda v České republice tvoří dokonce pouhých 40 % mediánového příjmu. To je nejnižší hodnota v EU.¹⁸ Celkem 120 000 zaměstnanců (6 % všech zaměstnaných) v současnosti dostává minimální mzdu,¹⁹ která nyní činí 9200 Kč.²⁰ Další 100 000 zaměstnanců si vydělá jen o něco více, než je hmotná nouze. Podle zákona o pomoci v hmotné nouzi²¹ má stát upravovat výši minimální mzdy na základě zvyšování cen spotřebního zboží (tzv. indexace). To se však ve skutečnosti neděje a podíl pracujících lidí ohrožených chudobou v České republice se zvýšil z 3,6 % v roce 2008 na 4 % v roce 2013.²² Minimální mzda je navíc často nižší než sociální dávky, což vede k demotivaci těch, kteří hledají práci.

Komentáře k vnitřnímu průzkumu provedenému pro účely této zprávy Charitou ČR na téma přiměřenosti příjmu a podpory inkluzivního trhu práce zdůraznily, že mezi takovými schémata dávek a běžně vyplácenými mzdami je jen velice malý rozdíl (mzda je často téměř rovna minimální mzdě). Minimální mzda nedokáže pokrýt základní potřeby, což může mít za následek, že lidé zvyklí žít ze sociálních dávek jsou demotivováni pracovat.

Český pracovní trh diskriminuje zejména ty, kteří si přejí pracovat na zkrácený úvazek, propuštěné z výkonu trestu, etnické menšiny, osoby starší 50 let, dlouhodobě nezaměstnané, rodiče samoživitele - především matky, a čerstvé absolventy. Dotazovaní pracovníci Charity ČR vysvětlují: „Největším problémem je vysoká ne-

zaměstnanost, což dovoluje zaměstnavatelům vybírat si ty nevhodnější zaměstnance, tedy raději ne ty, kteří již jsou sociálně vyloučení. Diskriminace při výběrovém řízení je běžná praxe.“ Navíc trend přesouvání produkce na cizí trhy práce s nižšími mzdami a zároveň importování levnějších produktů ze zahraničí prohlubuje diskriminační praktiky na trhu práce. Kromě toho snížení dotací EU pro odvětví zemědělství vedlo ke snížení příjmů pro zemědělce a ke ztrátám pracovních míst v tomto odvětví.

Závěrečná doporučení pro řešení popisovaných problémů

Zpráva nabídla nejen popis situace chudoby a sociálního vyloučení a podněty k zamýšlení a diskuzi, ale především přichází s konkrétními doporučeními, kterými adresuje pravděpodobné gestory i vztah doporučení k nařízením Evropské unie. Následující čtyři doporučení jsou jejími závěry. Podrobnosti k doporučením naleznete ve zmíněné zprávě, která je ke stažení na stránkách: <http://www.charita.cz/aktualni-projekty/caritas-cares-2015/caritas-cares-2015-ceska-charita-hodnoti-socialni-situaci-u-nas/>.

Autorky zprávy jsou si vědomy jisté strohosti těchto doporučení. Jejich příčinou je jasné zacílení a předpoklad, že mají sloužit jako podklad pro další vyjednávání, a nikoliv jako argumentační činitel. Ostatně tím je text předešlý, který zdůvodňuje důležitost proměny situace v rámci problematiky předluženosti, dostupnosti bydlení, chudoby pracujících i ohrožené skupiny samoživitelů.

Doporučení pro řešení problematiky předlužení jednotlivců a rodin: Revidovat insolvenční zákon a zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti tak, aby české právo poskytovalo přiměřené podmínky ke snížení vysoké úrovně předlužení.

- snížit současný limit pro oddlužení (nyní činí 30 % dluhu), který nyní zvýhodňuje osoby s majetkem nebo stálým zaměstnáním;
- snížit atraktivitu osobních půjček a nastolit přísnější pravidla regulace míry osobních dluhů (např. prostřednictvím povinností věřitele);
- zavést transparentnější mechanismy regulace dluhů pro rodiny (např. povinný písemný souhlas partnera/druha žadatele o půjčku, povinnost informovat oba partnery o kriminální činnosti (např. insolvenční);
- zavést jasnější pravidla (tj. zákony), která by regulovala kompetenci veřejných a soukromých vymahatelů (včetně soudních vykonavatelů, exekutorů), a která by definovala základní položky v domácnosti (tj. předměty, které mohou nebo nemohou být zabaveny v případě, že je k vymáhání pohledávek uplatněna exekuce);

- použít přísnější pravidla ochrany spotřebitele v oblasti propagování půjček;
- zavést, případně zlepšit výuku finanční gramotnosti ve školách, školeních pro dospělé a šířit osvětu prostřednictvím veřejných médií;
- zamezit nebo omezit možnosti uplatnění exekuce na důchody, sociální příspěvky apod. v případě nízké mzdy při vymáhání pohledávek.

Doporučení pro řešení problematiky špatné dostupnosti bydlení a zvýšené míry bezdomovectví i osob ohrožených sociálním vyloučením či ztrátou bydlení.

Zaručit, že v předpokládaném časovém plánu bude zaveden zákon o sociálním (dostupném) bydlení, který by zajistil přiměřenou právní regulaci práv a povinností všech stran a řádné a včasné přiřazení dostatečných prostředků.

Doporučení k ohrožené skupině chudých pracujících i přiměřené podpoře příjmu a inkluzivnímu pracovnímu trhu.

Zvýšit úroveň minimální mzdy na 12 000 Kč a zavést přísnější kontroly dodržování pracovního práva zaměstnavateli (např. bezpečnostních norem, kompenzace přesčasů a nehlášené práce).

Doporučení k řešení dětské chudoby, podpoře ohrožené skupině samoživitelů i předluženosti.

Zavést posuzování majetkových poměrů v souvislosti s výživným na děti, stanovit přiměřenou míru potřebných prostředků, které by všem dětem umožnily užívat veškerých práv dítěte, a stanovit finanční mechanismy (tj. včetně finanční podpory státu v případě, že jeden z rodičů neplatí), které by umožnily všem rodičům nebo zákonným zástupcům plnit jejich povinnosti.

- Tato čísla nezahrnují příjemce z poraden, které se primárně zaměřují na dluhovou problematiku.
- Asociace občanských poraden, 2014, Souhrnná zpráva k projektu „Dluhové poradenství za období leden 2014 až prosinec 2014“. Studie je založena na datech dvaceti odborných sociálních poraden specializujících se na dluhovou problematiku.
- Tato čísla nezahrnují příjemce z poraden, které se primárně zaměřují na dluhovou problematiku.
- Asociace občanských poraden, 2014, Souhrnná zpráva k projektu „Dluhové poradenství za období leden 2014 až prosinec 2014“. CFOworld, 2015, on-line článek: Ženy se zadlužují o pětinu méně než muži.
- Matoušek, R. a Snopek, J., 2014. ASZ Metodika dostupného bydlení.
- Lenka Maxová, 2014. Problems With Dormitory Housing - Is There a Way Out.
- DNES, 2015. Nový úkol pro obce, mají zajistit bydlení.
- Viz odstavec Metodologie v úvodu.
- Další skupiny zahrnují osoby bez domova (85 % respondentů), osoby s tělesným či centrálním postižením, rodiče samoživitele (většinou matky) a starší osoby (65 let a více).
- Průměrná doba trvání oficiální registrace osoby jako nezaměstnané obzvláště prudce vzrostla pro

- dlouhodobě nezaměstnané: zatímco 3. prosince 2013 průměrná doba nezaměstnanosti déle než rok byla 563 dnů, do stejného dne roku 2014 stoupla na 639 dní. (Zdroj: MPSV, odbor trhu práce, 2015. Statistická ročenka trhu práce v České republice za rok 2014.)
- 11 Viz poznámka číslo 5.
 - 12 Charita Česká republika, 2015. Výroční zpráva 2014.
 - 13 Viz poznámka číslo 5.
 - 14 Prudký in MPSV, 2015. Konsensuální konference o bezdomovectví v ČR 2014.
 - 15 Pozn.: Byly zahrnuty možnosti „nedostatečné“ a „velmi nedostatečné“.
 - 16 Viz odstavec Metodologie v úvodu.
 - 17 Pozn.: Další možnosti byly „zcela souhlasím“ a „souhlasím“.
 - 18 Eurostat, 2015. National Minimum Wages in the EU. Monthly minimum wages in euro varied by 1 to 10 across the EU in January 2015. Variation reduced to 1 to 4 when expressed in PPS.
 - 19 Evropská komise, 2014. European Minimum Income. Network country report: Czech Republic. Analysis and Road Map for Adequate and Accessible Minimum Income Schemes.
 - 20 V době komplementace zprávy - 2015.
 - 21 Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.
 - 22 Eurostat, 2015. In-Work at-Risk-of-Poverty Rate.

Literatura:

Charita Česká republika. *Caritas Cares Česká republika 2015*. Vydáno 2016. Dostupné také z: <http://www.charita.cz/res/data/019/002222.pdf?seek=1454316679>

Charita Česká republika. *Evropa 2020: Stínová zpráva 2014. Národní zpráva za Českou republiku*. Vydáno 2015. Dostupné také z: <http://www.charita.cz/res/data/020/002265.pdf?seek=1454678703>

Charita Česká republika. *Výroční zpráva 2014*. Vydáno 2015. Dostupné také z: <http://www.charita.cz/res/data/018/002031.pdf?seek=1438347029>

Asociace občanských poraden. *Souhrnná zpráva k projektu „Dluhové poradenství za období leden 2014 až prosinec 2014.“* Vydáno 2015.

Matoušek, R. a Snopek, J. *ASZ Metodika dostupného bydlení*. Vydáno 2014 v Praze. Dostupné také z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/prostupne-bydleni-metodika-a-manual-dobrych-praxi>

Prudký, L. *Humanistický a otevřený přístup jako jediný pramen řešení bezdomovectví*. In MPSV. Sborník z konsensuální konference o bezdomovectví v ČR 2014. 1. Vydání. Vydáno 2015. 158 stran, 1000 výtisků. ISBN 978-80-7421-094-5. Dostupné také z: <http://www.bezdomovectvi.info/cs/sbornik-z-konference/>

MPSV, odbor trhu práce, 2015. *Statistická ročenka trhu práce v České republice za rok 2014*. 1. vydání. Vydáno v květnu 2015 v Praze. 256 s., 300 výtisků. ISBN 978-80-7421-093-8. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/20862/MPSV_rocenka_2014.pdf

Evropská komise, 2014. *European Minimum Income. Network country report: Czech Republic. Analysis and Road Map for Adequate and Accessible Minimum Income Schemes*. Vydáné v roce 2014. Dostupné z: http://www.armutskonferenz.at/files/emin_synthesis-report-2014_en.pdf

Databáze Eurostatu. *Data za rok 2014*. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Lenka Maxová. *Problems With Dormitory Housing - Is There a Way Out?* Vydáno 2014. Dostupné také z: <https://www.clovekvtisni.cz/en/articles/problems-with-dormitory-housing-is-there-a-way-out?src=221>

Mladá Fronta Dnes. *Nový úkol pro obce, mají zajistit bydlení*. Vydáno 12. 3. 2015. Dostupné také z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/novy-ukol-pro-obce-maji-zajistit-bydleni>

Eurostat. *National Minimum Wages in the EU. Monthly minimum wages in euro varied by 1 to 10 across the EU in January 2015*. Tisková zpráva vydaná 26. 2. 2015. Dostupné také z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6652357/3-26022015-AP-EN.pdf>

Autorka Lucie Benešová (lucie.benesova@charita.cz) působí jako sociální pracovníce - koordinátorka vzdělávacích aktivit a sociální analytik Charity ČR, Vladislavova 1460/12, 110 00 Praha 1, Česká republika.

Autorka Iva Kuchyňková (iva.kuchynkova@charita.cz) působí jako sociální pracovníce - koordinátorka pro sociální oblast Charity ČR, Vladislavova 1460/12, 110 00 Praha 1, Česká republika.

Informační servis čtenářům

Konference Pokojné umírání

Magda Dohňalová

Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky se zapojila do projektu s názvem „Rozvoj geriatrické a paliativní péče v pobytových zařízeních sociálních služeb“ (reg. č.: CH.10/2/047) financovaného z Programu implementace švýcarsko-české spolupráce. Hlavním cílem tohoto projektu je zavedení paliativní péče do pobytových zařízení sociálních služeb, aby byl jejich uživatelům umožněn důstojný odchod ze života v prostředí, na které jsou zvyklí a již v něm několik let žijí. Spolupráce se švýcarským partnerem přináší mnohé nové poznatky a ukazuje na švýcarskou dobrou praxi v této oblasti a vůbec na propracovaný systém paliativní péče ve Švýcarsku. Jednou z aktivit projektu byla konference s názvem Pokojné umírání, jež se konala 4. května 2016 v Liberci za účasti švýcarských odborníků na paliativní péči. Na konferenci bylo přítomno více než 100 účastníků z celé České republiky.

Jako první se slova ujala Kathrin Schaffhuser, vědecká spolupracovnice nadace Stiftung Diakoniewerk Neumünster. V úvodu představila činnost nadace, poskytující čtyři služby – akutní péči (Spital Zollikerberg), dlouhodobou péči o seniory (Residenz Neumünster Park, Alterszentrum Hottingen), poradenství a vzdělávání (Institut Neumünster) a domov pro řádové sestry (Diakonissen-Schwesterschaft Neumünster).

Poté představila koncept paliativní péče ve Švýcarsku. Paliativní péče je zde chápána jako ošetřovatelský koncept pro lidi s nevyléčitelnou nemocí. Jedná se především o zmírnění závažných symptomů, a tím zachování kvality života nemocného. Důležitý je přítom přístup orientovaný na konkrétního člověka, tedy sledování jeho individuálních potřeb. Proto bylo vytvořeno devět centrálních aspektů paliativní

péče, aby tyto potřeby byly snáze identifikovatelné:

1. Kvalita života

Pacienta/klienta je třeba vnímat z několika úhlů: tělesného, psychického, sociálního, kulturního a spirituálního. Je nutné se zaměřit nejen na deficity v těchto oblastech, ale i na zdroje nevyléčitelně nemocných, mobilizaci jejich zbývajících schopností. Cílem paliativní péče není uzdravení nebo prodloužení života, ale jeho kvalita.

2. Postoj respektu a solidarity

Každý člověk má právo na důstojné zacházení bez ohledu na svůj stav, chování a schopnosti. Pocit důstojnosti velmi závi-

sí na tom, jak je s člověkem jednáno nebo zacházeno. Velký důraz je kladen na autonomii (sebeurčení), což v praxi znamená např. právo na rozhodnutí o všech zdravotnicko-ošetřovatelských opatřeních bez ohledu na následky. Ve Švýcarsku je velmi propracován a respektován tzv. institut projevené vůle, tedy dokument sepsaný pro případ, kdy už člověk není schopen o sobě sám rozhodovat. V případě, že tato projevená vůle chybí, zjišťuje interdisciplinární tým pravděpodobnou vůli. Tuto vůli je nutno nezaměňovat s tím, co sami za sebe považují za nejlepší a žádoucí příbuzní nebo lékaři.

3. Radikální orientace na klienta

V centru paliativní péče stojí vždy člověk, jehož se péče týká. On sám určuje